

Kako mladim približati dediščino na zanimiv, ustvarjalen in vključujoč pristop?

Predstavitev glavnih spoznanj iz projekta Dediščina v akciji

Jasna Fakin Bajec, ZRC SAZU,
Inštitut za kulturne in spominske študije, Raziskovalna postaja Nova Gorica,
jasna.fakin@zrc-sazu.si

Etnografska delavnica z otroki in starejšimi vaščani iz Volčjega Gradu, 2005. Foto:JFB.

Medgeneracijski stik. Foto: dijakinja Srednje šole Venó Pilon Ajdovščina, maj 2020.

Ogenj v krušni peči. Foto: dijak Srednje šole Venó Pilon Ajdovščina, maj 2020.

KAKO SLIŠATI GLAS LOKALNEGA PREBIVALSTVA?

- Kako osmišljati, razumeti, ovrednotiti spomine, zgodbe, ideje, interpretacije lokalnega prebivalstva – „brez ljudi ni razvoja“, vendar, ali so ljudje prisotni na projektnih aktivnostih?
- Kako ohranjati kulturne pravice nosilcev kulturnih praks? Kako etično uporabljati dediščino za razvoj?

Etnološka delavnica o pekarski dediščini v Ajdovščini, Občina Ajdovščina 2019.

Etnološka delavnica o pekarski dediščini v Domu starejših občanov v Vipavi, Občina Ajdovščina 2019.

Peka kruha med predšolskimi otroci, 2021. Občina Ajdovščina

Kako razumeti skupnostne prakse mladih?

Pomembni akterji v civilni družbi so tudi otroci in mladi, ki bi morali imeti v procesih interpretacije preteklosti in soustvarjanja dediščine pomembno vlogo.

Pa jih slišimo? Znamo ovrednotiti, uporabiti ali nadgraditi njihove poglede, »nore« ideje, zamisli, pristope? Ali vrednotimo pomnike, ki so jih ustvarili otroci in mladi? Kako otroke in mlade vključiti v dediščinske aktivnosti ali projekte, da bo ob političnih odločevalcih, strokovnjakih, gospodarstvenikih in drugih skupinah civilne družbe slišan in upoštevan tudi njihov glas?

Etnološke delavnica o pekarski dediščini na OŠ Šturje, Ajdovščina, maj 2022.

Turizmu pomaga lastna glava, OŠ Šturje, Ajdovščina, 2021

Snemanje filma o delu pekov v Ajdovski pekarni, SŠ Veno Pilon Ajdovščina, september 2022

Dediščina v akciji

Poti in načini vključevanja mladih v ohranjanje in interpretacijo dediščine

Anamarija Cotič, *Dotik dobrote*, maj 2020

ZRC SAZU

SREDNJA ŠOLA
VENO PILON
AJDOVŠČINA

ARCTUR

Ciljno raziskovalni projekt: Digitalno učni vir: Kruh in čas

- Namen in cilj projekta
- Način dela z mladimi
- Raziskovanje pekarske dediščine

Fotografija Anamarije Cotič, dijakinje SŠ Veno Pilon Ajdovščina, o pomenu kruha nekoč in danes, maj 2021

ZOOM delavnica s srednješolci iz SŠ Veno Pilon Ajdovščina o digitalnih orodjih in interpretaciji dediščine, maj 2020.

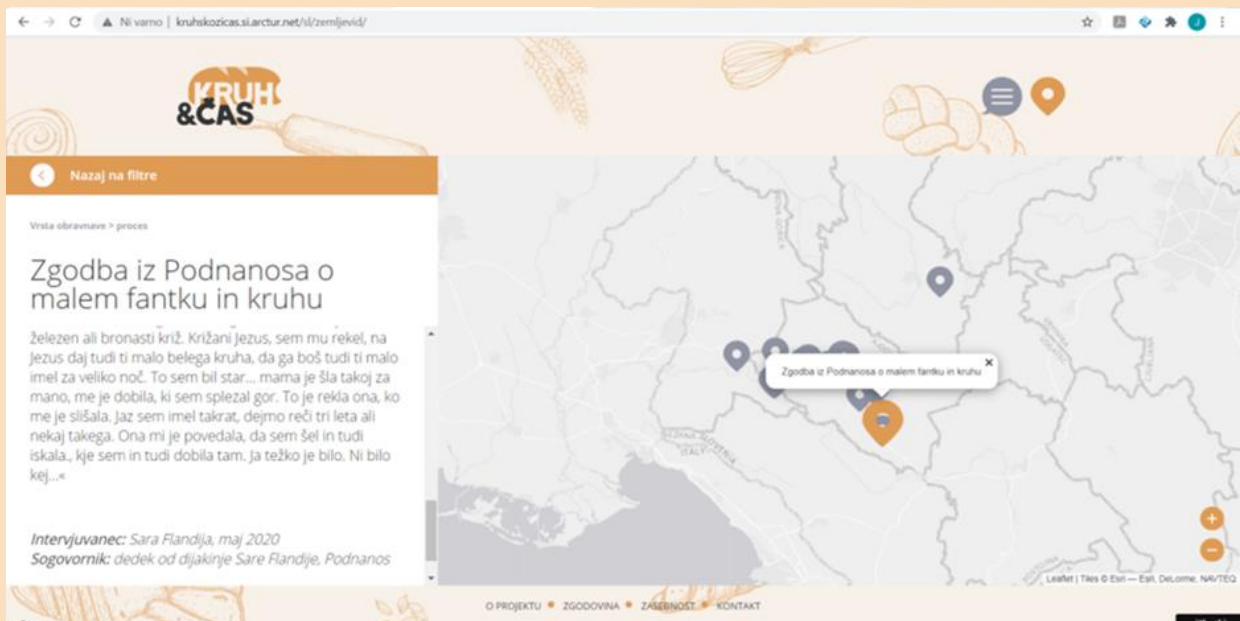

Video posnetek o pomenu kruha nekoč in danes. Posnetek je posnela Lare Bratina, dijakinja SŠ Veno Pilon Ajdovščina, 2020.

KAKO VNOVIČNO VZPOSTAVITI ODNOS DO KRUHA V ČASU IZOBILJA?

Zgodbe so objavljene na digitalnem portalu Kruh in čas.

<https://www.kruhincas.si/>

Priročnik za učitelje, 2022.

Dostopen na:

<https://omp.zrc-sazu.si/zalozba/catalog/view/1979/815/0/1524>

PRIROČNIK ZA UČITELJE: Poti in načini vključevanja dediščinskih praks v vzgojno-izobraževalne vsebine

1. **UVOD** - Kako slišati glas otrok in mladih pri interpretaciji preteklosti in (po)ustvarjanju dediščine?
2. **KAJ JE KULTURNA DEDIŠČINA IN ZAKAJ SE Z NJO SPLOH UKVARJATI?**
3. **KAKO RAZISKOVATI PRETEKLOST IN SOUSTVARJATI KULTURNO DEDIŠČINO Z OTROKI IN MLADIMI** (pristopi raziskovanja, metode in tehnike)
4. **DOBRE PRAKSE** za predšolske, šolske otroke in dijake
5. **SLOVAR KONCEPTOV IN POJMOV POVEZANIH Z DEDIŠČINO**

Delavnica suhozidne gradnje v Braniku, 2010

Na terenu skupaj z otroki, Volčji Grad 2004

Časovni trak in zgodovina Ajdovščine, OŠ Šturje 2018.

Kako otroke navdušiti za raziskovanje kulturne dediščine?

1. Prižgati iskrico« za raziskovanje lokalne kulturne dediščine.
2. Približati dediščino potrebam sodobnega življenja.
3. Opredeliti dediščino, ki bo otrokom in mladim bližja.
4. Spodbujati praktične, ustvarjalne aktivnosti, kjer bodo otroci in mladi videli smisel.
5. Izpostaviti prednosti raziskovanja dediščine.

Člani etnološkega krožka OŠ Komen vodijo svoje sovrstnike po učni poti – Pot kamna, Volčji Grad, 2004

Iskanje skritega zaklada v Castri - Ajdovščini, OŠ Šturje, Ajdovščina, 2018

Etnološki krožek na OŠ Komen, otroci izvajajo intervju s nekdanjim kamnosekom, Gorjansko 2005.

Projektni dan na Srednji šoli Veno Pilon Ajdovščina, delavnica Menigov kruh, marec 2021, nastanek filma ...

Kaj vam pomeni kruh?

„Peka kruha me spomni na mojo babico, ki je umrla pred dvema letoma. Vedno sva skupaj delali kruh, potem sva ga položili na prt, da je tam počakal na mizi. Vedno, preden smo ga začeli jesti ali rezati, ga je poljubila.

Spomin na peko kruha mi po eni strani sproža veselje, ker se spomnim teh časov, ko smo pekli skupaj z babico. Malo pa sem tudi žalostna, ker ne moremo več tega delati z babi, ampak samo v krogu

družine. Ponosna sem, da smo to tradicijo ohranili. Sedaj smo več pekli v času karantene (povezani z epidemijo bolezni Covid-19 – op. avt.) in je bilo prav lepo«

(Asja Cigale, dijakinja Srednje šole Veno Pilon Ajdovščina, 16 let, marec 2021).

Primer raziskovanja kulturne dediščine v vrtcu.

Projekt je vodila vzgojiteljica Klavdija Mikuž, Vrtec Aidovščina, Enota Ribnik

Foto: Veno Pilon, 1926, Vir: SEM, Digitalne zbirke

Poustvarjanje starih fotografij Veno Piona

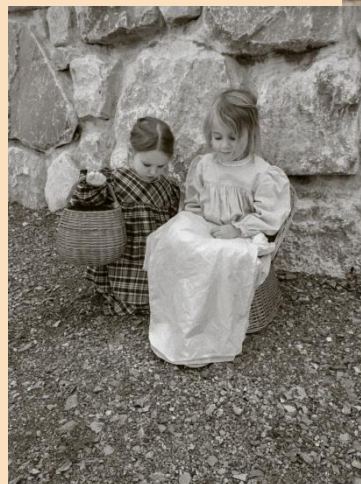

Foto: Veno Pilon, 1926, Vir: SEM, Digitalne zbirke

Otroški objektiv, nov izziv

„Potrebno je slišati želje otrok, jih upoštevati in z njimi rasti ...

Potreben je še pogum, zaupanje do otrok in staršev in vzpostaviti dobro sodelovanje med sodelavci in sodelavkami“.

Misel vzgojiteljice Klavdije Mikuž

Predstavitev filma Zakaj ohranjati dediščino pekarstva?

<https://www.youtube.com/watch?v=M8UEJOI02Oo>

Delavnice v okviru projekta Domače in umetnostne obrti – dediščina in sodobnost (Občina Ajdovščina, ROD Ajdovščina, 2019-2021)

Smernice za Ministrstvo za šport in izobraževanje ter za Ministrstvo za kulturo, oktober 2021

Kaj je potrebno storiti, da bo KD dobila ustrezno mesto v učnem procesu?

INTERVJUJI S UČITELJI V OŠ IN SŠ so pokazali:

- Potrebo po opolnomočenju, ozaveščanju in izobraževanju učiteljev;
- Nujno je treba prevetriti koncept KD v učnih načrtih;
- Spodbuditi šole in druge izobraževalne ustanove za aktivnejše vključevanje v lokalne skupnosti – s tem spodbudimo celostni pristop obravnave KD.

DEDIŠČINA V AKCIJI:

participativne metode in digitalni učni viri za vključevanje mladih v dediščinske prakse in izobraževalno-vzgojne vsebine

**SMERNICE ZA MINISTRSTVO ZA KULTURO IN
MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO, ŠPORT IN ZNANOST**

Pripravili:

dr. Jasna Fakin Bajec (ZRC SAZU)

mag. Melita Lemut Bajec (Srednja šola Veno Pilon Ajdovščina)

Ajdovščina, Ljubljana, oktober 2021

ODNOS DO KULTURNE DEDIŠČINE

Kaj so spoznali dijaki srednje šole Veno Pilon, Ajdovščina

„KD ni zgolj tržno blago, kot to želijo prikazati številne občinske in državne strategije, ampak temelj, ki opredeljuje našo identiteto. Je kulturni in socialni pomnik, ki vodi duh skupnosti.“

„Kako pust bi pravzaprav bil vsakdan brez kulturne dediščine, saj nas le-ta spremlja in določa, četudi se tega mnogokrat niti ne zavedamo in ji zato, tudi ne namenjamo dovolj pozornosti. Ravno kulturna dediščina nas ločuje od ostalih narodov, nas bogati in prispeva k naši posebnosti in prepoznavnosti tako doma kot tudi po svetu“.

„Kulturna dediščina mi omogoča, da se približam pomenu življenja, trpljenju in posameznikovi vlogi v svetu ter občutim resnično majhnost svojega poznavanja.“

„Kulturno dediščino je treba začititi, česar pa prek družbenih omrežij in modernih tehnologij ne moremo. Potreben je živ vtis, treba se je srečati, iti med ljudi, skratka izkusiti nekaj živega in stvarnega, kar vzbudi občutek topline in pripadnosti.“

»Poznavanje svoje in tuje kulturne dediščine nam omogoča, da cenimo svoje prednike. Spominom iz otroštva, starim pripovedkam in utrinkom iz življenj naših bližnjih posvetimo več pozornosti. Tako zavzamejo posebno mesto v naših srcih in nas oblikujejo v zavedne, močne ter ponosne posameznike.«
(Tanaja, 17 let)

Jona Stibilj, dijakinja Srednje šole Veno Pilon Ajdovščina, januar 2022.

Lia Bajec, dijakinja SŠ Veno Pilon Ajdovščina, januar 2022.

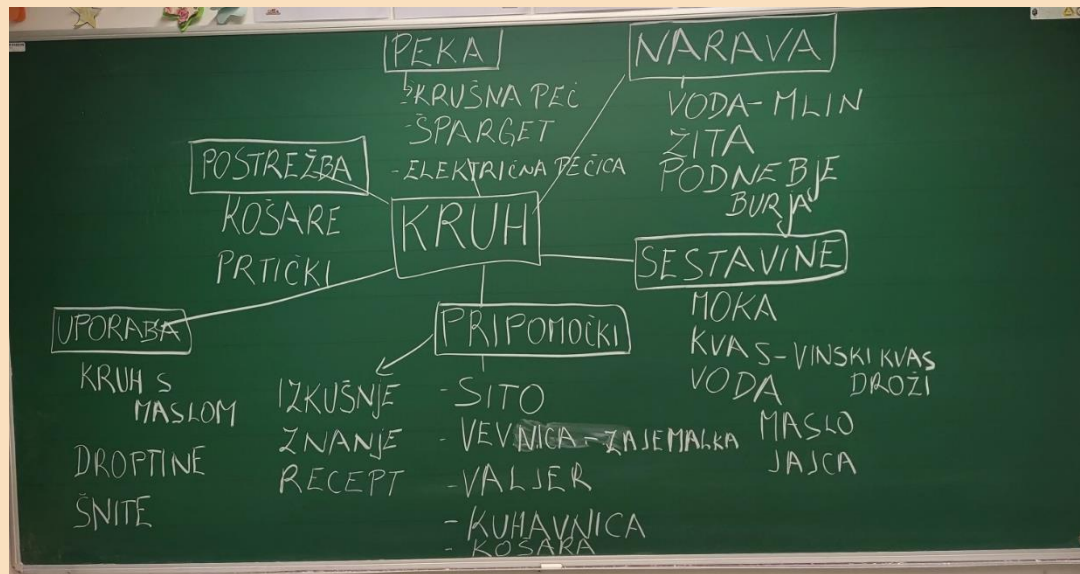

Nejc Kompare, Dijak SŠ Veno Pilon Ajdovščina, januar 2022.

Izdelki dijakov so predstavljeni v obliki umetniških instalacij v Ajdovščini in potujoči razstavi - razstava v knjižnici v Novi Gorici, oktober 2022.

Delavnica z osnovnošolskimi otroki iz OŠ Šturje Ajdovščina, maj 2022

Tabelna slika, kaj nam kruh vse pripoveduje ...
Brez narave ni kulture, kot brez kulture ni življenja
v naravi.

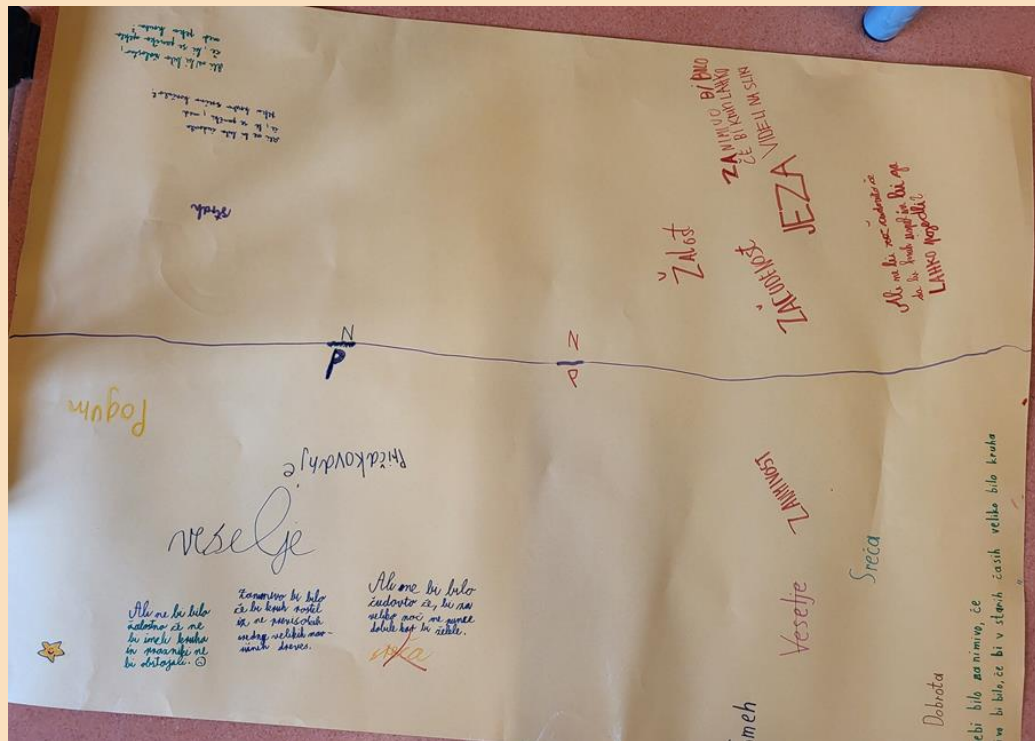

Kruh – odnos – čustva... Kaj nam dediščina kruha še govori?

Ali ne bi bilo čudovito, če ....

Kaj bi bilo drugače, če ...

Zanimivo bi bilo, če ...

„Med številnimi nadobudnimi učenci, željnimi različnih izkustev in znanj, je nekaterim pri srcu tudi raziskovanje zgodovine načina življenja v domačem kraju. Nekateri učenci imajo s svojimi starimi starši stlane globoke in pristne medgeneracijske vezi, kar jim daje dodaten zagon za raziskovanje. Lahko so občutljivi na družbeno-politične spremembe ali tehnološki razvoj, do katerega je prišlo v kraju bivanja. Raziskovalno žilico učencev je potrebno sistematično razvijati pri vseh predmetih, kar lahko počnemo zlasti prek raziskovalnih nalog.“

Iz priročnika Dediščina v akciji